Ez utóbbi témakörben a hazai gazdaságkutatásnak a rendszerváltás óta a legnagyobb kutatási programját vezette le 1995 és 1997 között (több mint száz kutató közreműködésével). A program összefoglaló tanulmányát Jelentés a magyar vállalati szféra nemzetközi versenyképességéről címmel 1997-ben adta ki. Chikán Attila publikációs jegyzéke mintegy 200 tételt tartalmaz, ebből 10 magyar, 13 angol nyelvű könyv (szerző, társszerző, szerkesztő). 15 cikke jelent meg referált nemzetközi folyóiratban, az e folyóiratokban munkáira történő hivatkozások száma 1990 óta 36.

Chikán Attila a magyar közgazdaság-tudomány világszerte elismert követe. Munkásságának megbecsülését nemzetközi tudományos és szakmai szervezetekben betöltött tisztségek és nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottsági tagsága igazolja. Jelenlegi nemzetközi funkciói közül kiemelésre érdemes, hogy 1982 óta első elnökhelyettese és főtitkára az általa kezdeményezett Nemzetközi Készletezési Tudományos Társaságnak, amelynek első elnöke, majd azóta is tiszteletbeli elnöke Kenneth J. Arrow Nobeldíjas közgazdász. 1995 óta igazgatóhelyettese a Globális Termelési Kutató Központnak, és 1992 óta a végrehajtó bizottsági tagja (1999–2001 között elnöke) a 43 ország nemzeti társaságait tömörítő Beszerzési Világszövetségnek. Jelenleg négy rangos nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja (International Journal of Production Economics, International Journal of Quantitativ and Operations Management, International journal of Purchasing and Materials Management, valamint az International Journal of Logistics). Aktív szerepet vállal a magyarországi szakmai közéletben is: tagja a Magyar Tudományos Akadémia három szakbizottságának (Közgazdaság-tudományi, Ipar- és Vállalatgazdasági, Marketing), a Logisztikai Bizottság alelnöke. Szerkesztőbizottsági tag a Közgazdasági Szemlénél, a Vezetéstudománynál, a Society and Economy folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke.

Aktív kapcsolatot tart fenn a gazdasági gyakorlattal. 1991 óta társelnöke a Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaságnak, 2000–2001-ben elnöke a Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetségének, elnökségi tagja a Menedzserek Országos Szövetségének. Több vállalat igazgatóságában és felügyelő-bizottságában töltött be vezető tisztséget, s 1998/1999-ben másfél évig gazdasági miniszter volt. A fentiekben felsorolt sokrétű tevékenység eredményeit gazdagon kamatoztatta oktatási-pedagógiai munkájában. Tucatnyi új tárgyat vezetett be az egyetemi oktatásba, de ahol igazán iskolát teremtett, az a Rajk László Szakkollégium, amelynek megalakulása óta (1970-től) igazgatója – ez az intézmény adta és adja a magyarországi közgazdaság-tudomány utánpótlásának tekintélyes hányadát, végzett hallgatói a gazdaság és társadalom legmagasabb vezető szintjein is megtalálhatók.

A fentiekben kifejtettek alapján meg vagyunk győződve, hogy a Babeș-Bolyai Tudományegyetem Szenátusának határozata, melynek alapján Chikán Attila professzor urat, Magyarország egyik legelismertebb közgazdászát Doctor Honoris Causa címben részesíti, a két egyetem közötti eddigi értékes együttműködést hivatott megerősíteni. Egyetemünk számára nagy megtiszteltetést jelent, hogy dr. Chikán Attila professzor úr elfogadta az akadémiai testületünk tagjai sorába való belépést. A magunk részéről dr. Chikán Attila professzor urat legnagyobb tiszteletünkben és hálánkban részesítjük, amely minden bizonnyal kölcsönös.

prof. Matiș Dumitru
B.B.T.E. Közgazdaságtudományok karának dékánja

Vitaindító
A gazdasági kultúrára való nevelés kérdésében

GAZDAG ILDIKÓ*

A fiatalok gazdálkodásra nevelését nem lehet elég korán elkezdeni. Jelen cikkben vitára bocsátjuk a gazdasági kultúrára való nevelés széleskörű kiterjesztésének kérdését. Várjuk a hozzászólásokat!

Egy olyan problémával fordulok Önökhöz, amellyel tanárként és a Közgazdasági Szakközépiskola igazgatójaként nap mint nap szembesülök: nem csak diákjaink, hanem pedagógusaink sem értik a társadalmunkban és gazdaságunkban végbemenő folyamatok mechanizmusát és mozgatórugóit, nehezen igazodnak el az új, állandóan változó világban.

A piacgazdaságra való áttérés kapcsán egyre gyakrabban fogalmazódik meg az az igény, hogy az iskolának, a közoktatásnak fel kell készítenie a felnövő generációkat a gazdaság világában való eligazodásra, át kell adnia egy általános gazdasági kultúrát.

A fejlett piacgazdasággal rendelkező társadalmakban a gazdaság világában való eligazodáshoz szükséges ismeretek – a racionális családi gazdálkodástól a vállalkozási ismereteken, az adórendszeren, a társadalombiztosításon át egészen a befektetési lehetőségek ismeretéig – hosszú idő óta szerves részét képezik a társadalmilag releváns műveltségnek, a minden polgár által elsajátítandó kultúrának. A gazdaságra vonatkozó alapvető

* A szerző a sepsiszentgyörgyi Közgazdasági és Közigazgatási Szakközépiskola igazgatója és RMPSZ elnöke

ismereteket a polgári társadalmakban tehát nem valamiféle közgazdasági szakmai tudásként, csak a gazdasági pályákra készülők számára tanítandó tananyagként kezelik. Ennek magyarázata a polgári társadalmak sajátosságaiból, mindenekelőtt abból ered, hogy a piacgazdaság viszonyai között gyakorlatilag a társadalom tagjainak döntő többsége valamilyen módon a gazdaság szereplőjévé válik, s ilyen módon gazdasági döntések egész sorát kell meghoznia szinte nap mint nap. A gazdasági kultúra tartalma a polgári gazdaság rendszerének kiépülésével együtt, úgymond, organikusan alakult ki, s ma is a gazdaság világának változásaival szinkrónban fejlődik.

Miután, az ismert történelmi okok következtében, ennek a gazdaság alanyává váló polgárságnak a kialakulása nálunk alapvetően nem a Nyugat-Európára jellemző organikus fejlődéssel, hanem különböző módokon – például az oktatás által segítve – katalizálva, úgynevezett modernizációs stratégiával megy végbe, kitüntetett jelentősége van annak, hogy milyen ismereteket, milyen jellegű tudásanyagot közvetít a gazdaság világáról az iskola, milyen kultúraelemeket tekint a társadalom a mindenki által elsajátítandó gazdasági kultúra részének.

A változások nyomán csak nagyon nehezen tudjuk elfogadni az értékrendszerben végbemenő átrendeződést. Nagyon nehéz a gazdaságról, a társadalomról való gondolkodásba bevinni azt az új kultúrát, amelynek lényege a kockázatvállalás, a bizonytalansági tényezőkkel való együttélés, az új feltételekhez való gyors alkalmazkodás, mert erre eddig nem szocializált a szűkebb és tágabb társadalmi, gazdasági feltételrendszer.

A pedagógusnak magának meg kellene tanulnia otthonosabban mozogni a társadalomban, a közéletben, a helyi és a tágabb társadalmi-gazdasági intézményrendszerben. Az alulfizetett, az egzisztenciális gondokba egyre jobban belefáradt, rossz körülmények között élő, alacsony presztízzsel rendelkező pedagógusok önmaguk sem képesek azoknak a tapasztalatoknak a megszerzésére, amelyek ahhoz a fajta nyitottsághoz szükségesek, amelyek eredményeként az iskola fel tudja készíteni a diákokat a valóság megtapasztalására, értelmezésére. Hogyan mutassa meg a pedagógus a gyerekeknek a kívánatos állampolgári kultúrát, a különböző intézményekben tanúsítandó polgári magatartást, ha sok esetben éppen ő maga is szorong akkor, amikor ezekkel az intézményekkel kapcsolatba kerül. A pedagógusok zöme vajmi keveset tud a vállalkozás természetéről, az esetleges buktatókról, a vállalkozás világának sajátos filozófiájáról.

A vállalkozói szemléletmódnak az iskolai nevelés egészére ki kell hatnia. Véleményem szerint az elsődleges tennivaló a romániai magyar pedagógusokkal megismertetni és elfogadtatni a piacgazdaságra jellemző gazdasági kultúrát. Ehhez már létezik a szervezeti keret, az RMPSZ által szervezett Bolyai Nyári Akadémia, amelyen több ezren vesznek részt, óvónők, tanítók, általános iskolai és gimnáziumi tanárok. Az RMKT már szervezett módszertani továbbképző tanfolyamot a közgazdaságot oktató tanárok számára, az itt szerzett tapasztalatait felhasználva kidolgozhatnánk egy olyan módszertani programot, amely segítene, hogy egész fiatalon, már az óvodáskorban megkezdődjön gazdasági szemlélet alapozása játékkal, majd erre épüljön tovább az iskolai nevelés. Javasolom, hogy továbbképzésbe illesszünk be minden csoport számára egy-két előadást a gazdasági kultúrával kapcsolatosan, ötletet adva mindenki számára szaktantárgyának és a gazdasági élet különböző problémáinak összekapcsolására. Ígéretet kaptam Csanády András professzortól és Somai úrtól, az RMKT elnökétől, hogy gondoskodnak az előadókról. Koródi Hajnalka, a háromszéki RMPSZ elnöke révén tudomásomra jutott, hogy eddig nem sikerült továbbképzést szervezni a társadalomtudományokat oktató tanárok számára a jelentkezők alacsony száma miatt. Másrészt a szakmai oktatásban a műszaki és a gazdasági szaktanárok problémái nagyon különbözőek, ezért erre a szekcióra a mi iskolánkból már nem is jelentkeztek a Bolyai Nyári Akadémia 2003. júliusi tanfolyamára. Második javaslatom, hogy közös továbbképzést szervezzen az RMPSZ a gazdasági szaktanárok és a társadalomtudományokat oktató tanárok számára. Ez azért is fontos volna, mert ha nem változik a legújabb tanügyi reformtervezet, akkor mind az elméleti, mind a szakmai középiskolai oktatás törzsanyagába bevezetik a vállalkozásoktatást a IX–X. osztályban. Talán nem vágyálom, hogy minden középiskolát végzett diák rendelkezni fog olyan közgazdaságtani, pénzügyi és jogi ismeretekkel, amelyek lehetővé teszik mikroszinten egy kisvállalkozás áttekintését, szükség esetén azok intézésében való közreműködést, makroszinten az állami gazdaságpolitikában és a nemzetközi gazdasági folyamatokban való tájékozódást, eligazodást. Remélem, hogy javaslataimat kedvezően bírálják el, hiszen mindannyiunk érdeke a minőségi oktatás, az életre nevelés.